

Transkription der katalanischsprachigen Interviews im Anhang, die es erlaubt, die im Analyseteil (Kap. 7) verwendeten Kategorien selbst weitgehend zu überprüfen und zudem ein reichhaltiges Dokument katalanischer «Stadtssprache» darstellt. Nur am Rande erwähnt seien einige formale Mängel der Publikation wie z. B. manchmal verwirrende Platzierungen der Anmerkungsziffern und Tipp- oder Druckfehler, die aber bei 490 Seiten Umfang und Beteiligung mindestens dreier Sprachen kaum zu Buche schlagen.

Christine Bierbach / Andreas Wesch
(Göttingen / Berlin)

Xavier Pericay / Ferran Toutain:
Verinosa llengua,

Barcelona: Editorial Empúries, 1986, 128 p.

Si hi ha hagut un llibre que ha aixecat una bona polseguera en el recent discurs lingüístic del català, aquest és sens dubte *Verinosa llengua*. Això ho confirmen no sols les dues reimpressions al cap de pocs mesos de la seva aparició, sinó també els articles publicats a diverses revistes, no necessàriament de caire científic, on prominents lingüistes del país donaren la seva opinió a favor o en contra dels arguments de Pericay i Toutain.

Hè dit més amunt «aixecar» tot i que potser el verb «revifar» hagués estat més adequat: en efecte, la discussió sobre un ús del català més arcaïtzant versus un de més col·loquial, començada tímidament fa uns anys, ha agafat una forta embranzida des de la irrupció del català als *mass media*. Així, una discussió que s'havia volgut ajornar o simplement ignorar ha passat de cop i volta a ocupar un lloc preferent en els ambients lingüístics catalans.

La tesi central dels autors és que el lingüista (o tot aquell que està vinculat a una activitat de creació o transmissió de normes) no ha

d'anar *al davant* de la comunitat de parlants tot dictant normes més o menys preconcebudes (com passa en el cas del català), sinó *al darrera* d'aquesta comunitat tot codificant en normes la parla de la gent. Si el lingüista assumeix la funció de dirigent de la comunitat de parlants, aquesta - tret de petits cercles - no és gaire probable que el segueixi i així es crea una dicotomia entre la llengua «ideal» dels lingüistes i la que parla la gent. I evidentment això és un perill per a la llengua perquè poc a poc esdevé una relíquia intocable en comptes d'un instrument d'ús per a la comunitat que se'n serveix: els parlants han d'estar sempre amb l'ai al cor, «no fos cas que en deixéssim anar alguna de grossa», els professionals dels diversos sectors es troben amb un instrument de comunicació inadequat i tampoc els moderns mitjans de comunicació hi troben la flexibilitat que la seva tasca requereix.

Totes aquestes constatacions semblen encara més alarmants si es fan d'una llengua com el català, frenada en el seu desenvolupament natural per la forta pressió del castellà, això és, amb factors externs que coadjuven a la «llatinització».

L'argumentació dels autors va des del context en què es desenvolupa la tasca de Pompeu Fabra fins a l'anàlisi de la llengua dels autors catalans dels anys vuitanta. L'obra de Fabra, duta a terme en ple Noucentisme (un moviment certament elitista) es posà primordialment com a fita fornir als escriptors una eina adequada per al seu treball. Tenint en compte aquesta orientació bàsica, *Verinosa llengua* posa en dubte el fet que una intocada i intocable obra fabriana sigui encara avui un instrument vàlid vista la creixent varietat d'usos experimentada en els darrers anys. Els deixebles de Fabra no haurien fet altra cosa sinó dur endavant una uniformització i una arcaïtzació que Fabra difícilment hagués acceptat. Fabra, al revés d'ells, considerà la seva obra revisable i a la fi dels seus dies fins i tot preferí un model de llengua més acostat a la realitat dels parlants. Amb noms i citacions, Pericay i Toutain acusen els responsables d'haver tergiversat l'obra del mestre.

Tampoc la nova «llengua estàndard», concepte nascut amb la multiplicació dels registres lingüístics, sembla voler tenir molt contacte amb aquests o fer-se'n eina útil: sota una nova denominació, continua la tendència llatinitzant.

El llibre acaba amb una anàlisi de la llengua dels lingüistes, que conscientment o inconscient perseveren en aquesta encarcarada tradició

(una autèntica floreta, l'exemple de Lamuela-Murgades a pág. 78), i dels escriptors, que no acaben d'assumir el seu paper com a renovadors de la llengua. Tot això al costat d'una penetració més subtil però tolerada d'altres formes estranyes o castellanitzants: *a nivell de, proper, perllongar, en base a*, etc.

Pericay i Toutain reconeixen certament que la gran pressió que el castellà ha exercit sobre la nostra llengua des de fa segles ha jugat també el seu paper en l'arcaïtzació del català tot impedit-li sovint un desenvolupament normal. Però al costat d'aquests factors externs hi ha els interns, també amb la seva importància, que els autors es proposen de revelar.

Verinosa llengua, un llibre relativament petit (poc més de 100 pàgines) i de llenguatge senzill i entenedor, ha encetat una discussió que caldrà dur a terme i que, un cop acabada, esperem que la «correcció» de la nostra llengua es mesuri més d'acord amb la realitat del parlant que no pas amb la intenció d'impedir l'entrada o l'ús d'aquesta o aquella parauleta, tasca aquesta prou lloable mentre no ens ofegui la vitalitat de l'idioma. Un llibre que ha marcat una nova pauta en la discussió lingüística actual i que dona també a la seva manera una perspectiva en la situació del català d'avui.

Per acabar, i per qui encara tinguéssim por de recórrer nous camins, una citació del llibre:

Pensem [...] que només la producció sense restriccions ni imposicions abusives podrà donar al català la vitalitat necessària que necessita per dotar-se d'un model de llengua estàndard que resulti natural als seus parlants, és a dir, que no perdi la identitat amb el sistema lingüístic que l'ús ha anat fixant. En canvi, tenim la seguretat que els exercicis d'ortopèdia, les especulacions de laboratori i les aspiracions puristes emparades en idees de convalsència no faran res més que ofegar el poc vigor que li queda a la llengua i que necessita per explotar els seus recursos vius. (p. 74).

Narcís Bassols
(Frankfurt am Main)

Vincenzo Minervini / Maria Luisa Indini:
Càrcer d'Amor / Carcer d'Amore:
Due traduzioni della «novella» di Diego de San Pedro,
Bari: Schena ed., 1986
(Biblioteca della ricerca: Testi Stranieri; 9), 294 p.

La preparació d'una nova edició crítica de la *Càrcer d'Amor*, traducció catalana medieval (1493) de la novel·la sentimental per excel·lència, semblava necessària des de feia temps, i això per dos motius: per tenir un text amb el màxim rigor filològic i per poder fer les comparacions pertinents amb les altres traduccions romàniques, la italiana i la francesa. Aquesta edició de Minervi-Indini omple, doncs, un buit important; i amb escreix, car ens presenta el text català de Vallmanya i l'italià de Lelio Manfredi amb sengles estudis introductoris, el que permet tenir a l'abast material suficient per treballar en el món de les relacions entre literatures veïnes i per comprovar les diferències ideològico-culturals a través de les versions. Sembla lògic, per això, que intentem de trobar els punts de contacte: per què una obra castellana - tant des del punt de vista geogràfic com ideològic - ultrapassa les fronteres i gaudeix d'un èxit sorprenent fora del marc precís del seu origen? Efectivament, Maria Luisa Indini, a la *Premessa* (p. 9-14), es demana per què unes novel·les amb una marcada dimensió ideològico-literària castellana poden passar a altres llengües de cultura diversa en un moment de febre renaixentista. Per contestar açò - em sembla que d'una manera una mica desordenada, car són qüestions diferents -, retorna a la vella discussió, ja plantejada per Samonà fa més de vint anys, sobre la idoneïtat d'assignar a les novel·les sentimentals el caràcter de gènere, tot i la diversitat de «gèneres» que abraça (cavalleria, al·legoria, epístoles, etc.) des del mateix moment de la seua naixença, amb el *Siervo libre de amor* de Rodríguez del Padrón. Indini considera, amb Samonà, que parlar de gènere esdevé inútil en aquest cas i que cal treballar amb els elements que integren aquestes obres. Tot seguit es planteja com aquesta barreja d'elements pot entrar en la tradició literària catalana (tot i la fina ironia amb que és tractada la

cavalleria en el *Tirant*), en la italiana (amb les figures d'Ariosto i Machiavelli) i en la francesa (amb la refinada intel·lectualitat d'Alain Chartier i Charles d'Orléans, que arribaren al màxim de l'ideal cortés). Quin motiu hi ha, doncs, perquè hom tradueca aquesta obra tan reblerta de temes ja clarament en decadència? El primer motiu fóra d'ordre social, de públic: els nobles cercaven una identificació amb el món perdut i els burgesos un model de comportament que els apropés als hàbits aristocràtics. Una altra causa, aquesta de tipus intern, seria el propi llenguatge, que satisfaria un públic més exigent. Crec que les conclusions són, a nivell general, encertades, però també que no són les úniques, almenys pel que fa a la versió catalana de Vallmanya, que és la que interessa ressenyar ací. Fem el nostre propi raonament. Samonà¹ ja indica que l'èxit de la novel·la sentimental rau en la impressió de literatura nova, mixtura i assimilació d'altres; en el seu punt final, però, és típicament castellana, ja que aquesta literatura fa seus tots els diferents components. L'antiguitat dels temes, tanmateix, indueix l'artista a un procés d'estilització. I l'estilització, «la prosa artificiosa», és, com assenyala J. Fuster,² una de les característiques fonamentals de la «valenciana prosa» - en què escriu Bernardí Vallmanya, tal com ho indica al pròleg -, juntament amb «l'abstenció davant el món que els circunda». I també en l'abstenció, en l'allunyament de la realitat de les coses, les novel·les sentimentals tenen quelcom a dir, car, com diu J. L. Varela:³ «Se alejan, inevitablemente, de toda verosímil relación espacio-temporal con las cosas». L'estilització, l'abstenció de la realitat present i la identificació amb un món passat i perdut foren els probables mòbils de la traducció catalana.

Tornant altra vegada a la *Premessa*, sembla que hagués estat un lloc ideal per a un estudi succint d'aquest tipus de novel·les i per a plantejar un estat de la qüestió, començant pels ja clàssics articles de Varela, Ornstein, Lida, Samonà, Wardropper etc. sobre determinats aspectes de la novel·la sentimental i de l'amor cortés, i acabant amb d'altres recents que poden enriquir el tema, com ara: E. Michael Gerli,⁴ J. M. Aguirre,⁵

¹ *Studi sul romanzo sentimentale e cortese nella letteratura spagnola del Quattrocento*, Roma: Carucci-editore, 1960, p. 55 i 62.

² *Obres Completes I*, Barcelona: Edicions 62, 1975, p. 355-356.

³ *Revista de Filología Española* 48 (1965), p. 351-352.

⁴ *Hispanic Review* 49 (1981), p. 65-86.

H. L. Sharrer,⁶ etc. Potser aquesta pretensió restés fora dels límits estrictes de l'edició d'unes traduccions.

La *Premessa* dona pas pròpiament a la introducció i edició dels textos català i italià de la *Càrcel*, a cura de Vincenzo Minervini i de Maria Luisa Indini, respectivament. Ens centrarem, com és lògic, en la primera i comentarem alguna cosa de la segona. La versió catalana estampada per Joan Rosembach a Barcelona el 1493 i feta pel valencià Bernardí Vallmanya és la primera realitzada sobre l'edició princeps castellana de Sevilla (1492). Minervini assenyala a la *Introduzione* (p. 19-31) com aquest escrivà - B. Vallmanya - ascendí socialment al lloc de secretari del comte d'Oliva gràcies sobretot a la seua projecció literària: participà al certamen del 1474 en «lahors de la sacratíssima verge Maria» i traduí tres obres al català. És molt improbable que siguen seues les dues composicions a nom de Vallmanya que figuren al certamen immaculista de 1486, i sembla millor assignar-les a Antoni Vallmanya, poeta de certamen. Minervini indica el fet, però no dona més explicació que una nota bibliogràfica que remet a les *Històries* de Ruiz Calonja i de Riquer.⁷ Pel que fa a la vida i obra de B. Vallmanya em sembla que A. Ferrando Francés⁸ dona notícies ben pertinents, com, per exemple, que l'obra presentada al certamen de 1474 és un plagí de l'*Obra de Nostra Dona* de mossén Joan Guerau; l'activitat poètica de Bernardí Vallmanya és, doncs, nul·la, i per això sembla improbable que «fos capaç de concórrer amb dues composicions originals en el certamen de 1486».

Seguint amb la *Introduzione*, l'autor passa a assenyalar l'origen burgès de molts dels autors valencians d'aleshores, com el mateix Bernardí Vallmanya, i l'aparició d'una literatura típicament burgesa a la València de finals del segle XV, al costat de l'aristocràtica de

⁵ *Romanische Forschungen* 93 (1981), p. 55-81.

⁶ *El Crotalón, Anuario de Filología Española I* (1984), p. 147-157, on s'estudia la interacció, que no fusió completa, entre els autors de novel·les artúriques i sentimentals des d'una perspectiva molt més encertada que no la de Bohigas a «La novela caballeresca, sentimental y de aventuras», en: G. Díaz Plaja (ed.): *Historia general de las literaturas hispánicas*, Barcelona: Barna, 1951, vol. II, p. 189-236.

⁷ J. Ruiz i Calonja: *Història de la literatura catalana*, Barcelona: Teide, 1954, p. 308, 320; i Martí de Riquer: *Història de la literatura catalana*, Esplugues de Llobregat: Ariel, 1964, vol. 3, p. 375-376, 195.

⁸ *Els certàmens poètics valencians del segle XIV al XIX*, València: Institució Alfons el Magnànim, 1983, p. 199-201, 392.